
O PRIČAMA I ZNANJIMA

ALEKSANDAR BAUCAL

Počela je još jedna školska godina. Dobar trenutak da se obnovi debata o obrazovanju koja se preko leta vodila na sajtu Peščanika. Bilo je pravo osveženje tokom toplih letnjih dana čitati ozbiljne razgovore o obrazovanju praćene zabavnim dosetkama. (Postoje verovatno brojna svedočenja, doduše trenutno nepoznata istraživačima, na kakvim sve mestima i u kakvim sve pozama se pratila ova debata.) Ostavljajući po strani brojne zavodljive i zapaljive teme koje predstavljaju sjajne pecaljke za naslovne strane dnevnih novina (tipa učenik maltretirao nastavnika ili nastavnik maltretirao učenika), učesnici su se bavili važnim pitanjima – zašto je postojeće stanje zabrinjavajuće i šta treba da se uradi.

Jedna od tema koja je bila predmet razgovora ticala se značaja priča i stručnog znanja u vođenju obrazovne politike. Moja namera je da, u postpolemičkom i donekle naivnom tonu, obrazložim svoj stav da su i priče i stručno znanje neophodne za uspešnu obrazovnu politiku. To važi posebno u situacijama, poput ove sada u Srbiji, gde su svi učesnici nezadovoljni – učenicima je škola nedovoljno smislena, nedovoljno ih angažuje, i stoga im je dosadna; roditeljima je izvor velikih briga – da ne spominjemo vreme koje posvećuju radu sa svojom decom (ako imaju vremena), plaćanje privatnih časova (ako imaju dovoljno para); nastavnici su nezadovoljni uslovima u kojima rade i nedovoljnim poštovanjem svoje profesije; direktori škola su nezadovoljni jer se nalaze između svojih kolega nastavnika i Ministarstva; stručnjaci su nezadovoljni jer smatraju da znaju šta i kako može biti bolje, ali ih slabo ko sluša; poslodavci su nezadovoljni jer su oni koje zaposle nedovoljno sposobni za poslove koje treba da rade, pa moraju da ulažu znatna sredstva da ih osposobe; i tako redom. Neko bi mogao da pomisli, nošen kulturom cinizma, da je jedino Ministarstvo zadovoljno postojećim stanjem u obrazovanju, prostom činjenicom što se nalaze

u poziciji koju mnogi smatraju moćnom. Međutim, ni Ministarstvo ne može biti zadovoljno jer obrazovanje nije ni društveni ni politički prioritet te stoga ima para samo za puko održavanje obrazovnog sistema. U takvim uslovima je teško pokrenuti i realizovati velike promene koje bi promenile lošu beskonačnost, a vreme do sledećih izbora neumitno teče.

Puno je nezadovoljstva i međusobnog nepoverenja, a malo nade (da ne spominjem pozitivne strasti). Zato su nam potrebni i priče i znanje.

Priče su nam važne jer su one osnovni način kako zajednica gradi značenje, smisao, očekivanja i perspektivu. Pomoću priča može da se stvori zajedničko razumevanje i pruži nada koja će pokrenuti različite aktere da učine ono što mogu i što je do njih. Pomoću priča zajednica treba da dođe do širokog konsenzusa o pitanjima kao što su: Zašto je nama obrazovanje važno? Šta je smisao obrazovanja? Šta mi kao zajednica i društvo očekujemo od obrazovanja i šta smo spremni da uradimo za obrazovanje, što bi se reklo, “naše dece”? Na primer, da li želimo da obrazovanje bude mesto gde se nove generacije upoznaju uglavnom sa izabranim i važnim naučnim znanjima iz različitih disciplina (Kojih disciplina? Zašto baš tih, a ne nekih drugih?), ili pak želimo da obrazovanje obezbedi da nove generacije dece postanu “dobri”/“integrisani” – ili kojim god terminom da to opišemo – članovi zajednice. (Šta znači biti “doobar” ili “integrisan” član zajednice ili bilo koji drugi pridev da se koristi? Po čemu su oni slični, a po čemu sve mogu da se razlikuju? Koji identitet ili identiteti će se promovisati, a koji će se prećutkivati ili čak gušiti i učutkivati?) Da

li želimo da ih pripremimo da žive u društvu onakvom kakvo je ovo sadašnje ili želimo da ih pripremimo za neko društvo kojem težimo kao zajednica? (Da li znamo kakvom društvu težimo? Ko i kako je to odlučio? Da li u njemu ima mesta za sve ili će neki biti više jednaki u velikoj ili još većoj meri?) Da li želimo da obrazovanje osposobljava decu da budu uspešna u sadašnjem društvu ili u društvu u kojem će živeti za 20 godina kako bi, između ostalog, bili sposobni da zarade naših 13, 14 ili 15 penzija godišnje? (Kako anticipiramo njihovu budućnost? Koje su to sposobnosti, znanja, stavovi i vrednosti koji će biti potrebni njima i našim penzijama?)

Najlakše je reći da hoćemo da obrazovanje učini za nas sve to i još ponešto, ali pošto su resursi ograničeni treba napraviti izbore i prioritete. Puno je pitanja i izbora koje treba napraviti, a oni zahtevaju razgovore, debate, učesće raznovrsnih glasova i perspektiva, tj. priče koje će formulisati smisao i značaj obrazovanja i odrediti pravac u kojem želimo da ga menjamo. U procesu traganja za odgovorima na ova pitanja važni su svi građani i građanke, svi koji se nalaze u istom čamcu. (Ne znam da li mi se metafora čamca nametnula zbog Viktora Ivančića ili zato što je to onaj poslovični čamac, ali za dalju priču to nije presudno.) Stručnjaci za obrazovanje su, takođe, uključeni jer su članovi zajednice, ali pošto se radi o vrednostima i vrednosnim izborima, njihovo stručno znanje nije presudno – može da pomogne oko nekih izbora, ali može i da zavede. Ako se vratimo na početak debate o obrazovanju koja se vodila na sajtu Peščanika, onda se pitamo da li postoji društveni i individualni interes da se obrazovanje bavi zdravstvenim odgojem i, ako postoji,

zašto treba da se bavi ovim odgojem, u kom smislu, na koji način, i šta treba izbeći? Naravno da o ovim pitanjima treba da se izjasni i crkva kao i svi drugi, a šta će na kraju izaći kao rezultat te debate, kao odgovor oko kojeg je postignut širi konsenzus, to je teško reći. I da za trenutak zaboravimo na stvarnost, naravno da političari koji su izabrani da upravljaju čamcem u kojem svi živimo i da donose razne vrednosne odluke u naše ime (pod uslovom da se uklapaju u vrednosti koje su proklamovali tokom predizborne kampanje), treba da donesu krajnju odluku konsultujući predstavnike različitih zainteresovanih strana. A sad da se, ipak, vratimo u stvarnost; kao što je Viktor Ivančić slikovito objasnio – problem je kada postoji veliko nepoverenje u društvu, a posebno prema političarima. Onda sve postaje teže i nerešivo, jer je verovatnije da će razgovor dovesti do podela, a ne do boljeg razumevanja i konsenzusa. Zato je prva ideja koja mnogima padne na pamet, kada čuju za neku novu inicijativu koja dolazi sa komandnog mosta čamca – ko li se u to ugradio i ko je to iskoristio da sebi obezbedi korist na račun opšte štete? Kako u takvim uslovima odgovoriti na gore skicirana pitanja i imati osećaj da smo ostvarili zajedničko razumevanje i konsenzus? Opet pričom i pričom i pričom...

Zašto nam je potrebno stručno znanje? Kao što sam već rekao ranije, stručno znanje može da pomogne u debati o važnim vrednosnim odlukama, ali ono postaje suštinski važno kada znamo u kom pravcu hoćemo da razvijamo obrazovanje. Kada znamo u kom pravcu želimo da putuje čamac na kojem živimo, onda su nam potrebna stručna znanja (obrazovnih stručnjaka, ali i drugih). Ona treba da nam pomognu da osmislimo način na koji se može ostvariti postavljeni cilj, da bismo doplovili do njega. Ako na čamcu nema onih koji će pokrenuti i održavati motore, onih koji će održavati kurs, kao i drugih stručnjaka, možda postoji izvesna merljiva verovatnoća da ćemo stići na željeno mesto, ali daleko je verovatnije da ćemo zalutati nošeni nepredvidivim strujama.

Zato su nam potrebni i priče i stručno znanje – da se dogovorimo o tome gde želimo da stignemo, i da stignemo otprilike tamo gde smo se dogovorili.

[Peščanik.net, 7. 9. 2012.]

